

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum delectatio sit in appetitu intellectuo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QVAEST. XXXI.

et super questionis trigesime prima articulum quartum.

Circa dicta in 4. arti. Scotica subtilitas discutienda occurrit. Ipse nanque superius allegatum est, ponit in uoluntate non solum operationes, sed passiones, illas liberas, illas naturales: illas

Lib. 2. de or. th. fide c. 13. &c. 22. i pri. li. 4. c. 10. & 12. in fine.

a uoluntate in uoluntate, illas in uoluntate ab obiecto, unde in 3. sentent. distinet. 13. ex proposito probare institutum trifitiam in uoluntate non esse operationem eius, sed passionem quadrupliciter. primo, quia si est operatio, aut est uelle, aut nolle: sed non est uelle ut patet, nec nolle, ut probatur: quia Deus & beati possunt nolle, & tamen non possunt trifitari. Secundò, quia summe nolente sorte aliquid eueniens, si illud eueniait, trifitarietur: & tamen in eo non fieri aliquia operatio simpliciter, nec secundum aliquid gradum aliquem gradum, quia iam ponitur nisi summe noluit. Tertiò, quia operatio est immediate in potestate uoluntatis, ut patet de uelle, & nolle. Trifitari autem non est in potestate uoluntatis, cum nolunt adiuvent. Quartò, quia operatio est & a uoluntate, & in uoluntate: trifititia autem est quidem in uoluntate, sed non a uoluntate: est enim de his quae nobis nolentibus accidunt.

¶ Ad evidenter huius difficultatis mota hoc in tractatu, scilicet de delectatione, quia oppositorum eadem est disciplina, nec inferius specialiter quae retur de trifititia, an sit in uoluntate: est enim de his quae nobis nolentibus accidunt, quod si sole delectationes & trifititia essent passiones, cum ipsae consequantur alos motus appetitus amorem, & odium formaliter, uel virtutem (nihil enim delectat nisi amatum, & nihil, contraria nisi odio habitum, seu nolunt) dicendum videtur, quod passiones differunt ab operationibus in uoluntate: quia illa immediata sunt illi, haec autem medianibus illis: fed quoniam, ut ex dictis patet, amor est prima passio, quae tamen in uoluntate manifeste est operatio: ideo non potest talis conditio uniuersaliter assignari passionibus translati in uoluntatem. Propero quod ad tales passiones descendendo, dico quatuor. Primo quod tam delectatio quam trifititia est a uoluntate, & in uoluntate probatur. Omnis motus uoluntatis est a duobus motoribus, altero quo ad specificationem, altero quo ad exercitium: & motor quo ad primum est obiectum, quo ad secundum

ARTIC. III.

F dum vero est triplex, scilicet Deus, natura, & libertas, ut ex supra dictis patet, & quocunque horum causante, voluntas ipsa causatur, ut ex supradictis patet. Igitur omnis motus voluntatis causatur a voluntate quo ad exercitium actus, ab obiecto autem quo ad specificam determinationem. Delectatio igitur & trifititia, cu

sint animi motus secundum appetitum in intellectuum, ut modo loquimur, a voluntate sunt, & in uoluntate, quia immanentes actus sunt. Secundò, quod delectatio, proprie loquendo, non est uelle, nec trifititia nolle probatur: quia superius illustrato actus specie distinctus est contra uelle & intendere: constat autem, quod delectatio in uoluntate aut est fructus, aut eius species.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur, quod delectatio non sit in appetitu intellectui. Dicit enim Philosophus in primo Rhetoric. * quod delectatio est motus quidam sensibilis, qui non est in parte intellectua: ergo delectatio non est in parte intellectua.

¶ 2 Præterea. Delectatio est passio quædam: sed omnis passio est in appetitu sensitivo: ergo delectatio non est nisi in appetitu sensitivo.

¶ 3 Præterea. Delectatio est communis nobis & brutis: ergo non est nisi in parte, quæ nobis & brutis communis est.

SED CONTRA est quod in Psalm. 36. dicitur, Delectare in Domino: sed ad Deum non potest extendi appetitus sensitivus, sed solum intellectius: ergo delectatio potest esse in appetitu intellectu.

RE S P O N S O N. Dicendum, quod sic dicitur dictum est, * delectatio quædam sequitur apprehensionem rationis. Ad apprehensionem autem rationis non solum commovet appetitus sensitivus per applicationem ad aliquid particulare, sed etiam appetitus intellectius, qui dicitur voluntas, & secundum hoc, in appetitu intellectu, sine in voluntate est delectatio, quod dicitur gaudium, non autem delectatio corporalis. Hoc tamen intercessit inter delectationem utriusque appetitus, quod delectatio appetitus sensitivus est cum aliqua transmutatione corporali: delectatio autem appetitus intellectui nihil aliud est, quam simplex motus voluntatis. & secundum hoc Aug. dicitur

Int. q. 1. 4. cor. b. dicitur. ar. 5. quod. 1. Ethic. c. 1. Et Met. 1.

te, cum tamen sint operationes naturales ipsius voluntatis, conuenientes ab ipsa, & in ipsa ex obiectis apprehensis & uolitis, aut nolitis formaliter vel uirtutaliter. Et quoniam hoc medium est intercessit omnino passiones, ut Scot. posuit, & esse omnino operationes voluntarias: ideo obiecta utramque ueritatem participant, soluenda tamen simpliciter sunt, & dicendum ad primum, quod trifititia, proprietate loquendo, nec est uelle, nec nolle,

q. præc. 2. 3. ad 2.

<sup>c. 4. post me
d. 10. s. 5.</sup> **4.** de ciuitate Dei, * quod cupiditas & letitia nihil est aliud, quam voluntas in corum consecutione que volamus.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod in illa diffinitione Philosophi, sensibile ponitur communiter per quacunque apprehensionem. Dicit enim Philosophus in 10. Ethic. * quod secundum omnem sensum est delectatio: similiter autem & secundum intellectum, & speculationem: uel potest dici, quod ipsa diffinit delectationem appetitus sensitui.

A D S E C U N D U M dicendum est, quod delectatio habet rationem passionis proprie loquendo, in quantum est cum aliqua transmutatione corporali: & sic non est in appetitu intellectu, sed secundum simplicem mortu. sic enim etiam est in Deo & in angelis: unde dicit Philosophus in 7. Ethicorum, quod Deus una simplici operatio gaudet. Et Dio. dicit in fin. cele. Hierar. quod angelii non sunt suscepitibiles nostrae passibilis delectationis, sed congaudent Deo secundum incorruptionis latitudinem.

A D T E R T I U M dicendum, quod in nobis non solum est delectatio, in qua communicamus cum brutis: sed etiam in qua communicamus cum angelis. unde ibidem Dio. dicit. * quod sancti homines multotiens fiunt in participatione delectationum angelicarum: & ita in nobis est delectatio, non solum in appetitu sensitivo, in quo communicamus cum brutis, sed etiam in appetitu intellectivo, in quo communicamus cum angelis.

ARTICVLVS V.

Vtrum delectationes corporales, & sensibles sint maiores delectationibus spiritualibus, & intelligibilius.

A D Q U A R U M sic procedit. Videtur, quod delectationes corporales, & sensibles sint maiores delectationibus spiritualibus intelligibilius. Omnes enim aliquam delectationem sequuntur, secundum Philosophum in decimo Ethicorum: sed plures sequuntur delectationes sensibiles, quam delectationes spirituales intelligibilius. Ex hoc accidens haberet annexum, ex quo non est tota simul. Delectatio igitur secundum le est tota simul, & absque tempore, ut in articulo secundo discussum est: per accidentem.

Fpus, & quibusdam insanias faciunt, ut dicitur in 7. Ethico. * ergo delectationes corporales sunt fortiores.

T3 Præt. Delectationes corporales oportet temperare, & refrenare propter earum uehementiam: sed delectationes spirituales non oportet refranare. ergo delectationes corporales sunt maiores.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 118. Quam dulcia fauibus meis eloquia tua super melori meo. Et Philosophus dicit in decimo Ethicor. * quod maxima delectatio est, quæ est secundum operationem sapientiae.

R E S P O N S U S. Dicendum, quod sicut iam dictum est, * Delectatio prouenit ex coniunctione convenientis, cum sentitur & cognoscitur. In operibus autem animæ, precipue sensitivæ & intellectuæ, est hoc considerandum, quod cum non transcant in materiam exteriorem, sunt actus, uel perfectiones a operantibus, scilicet intelligere, sentire, uelle, & huiusmodi: nam actiones, quæ transcant in exteriorem materiam, magis sunt actiones & perfectiones materiae transmutatae: Mortus enim est actus mobilis a mouente. Sic igitur prædictæ actiones animæ sensitivæ, & intellectuæ, & ipsæ sunt quoddam bonum operantis, & sunt etiam cognitæ per sensum, uel intellectum: unde etiam ex ipsis confurgit delectatio, & non solum ex eorum obiectis. Si igitur comparentur delectationes intelligibiles delectationibus sensibilius, secundum quod delectantur in ipsis actionibus (puta, in cognitione sensus, & in cognitione intellectus) non est dubium, quod multò sunt maiores delectationes intelligibiles, quam sensibiles. Multò enim magis delectatur homo de hoc, quod cognoscit aliquid intelligendo, quam de hoc, quod cognoscit aliquid sentiendo: quia intellectus cognitio & perfectior est, & etiam magis cognoscitur, quia intellectus magis reflectitur supra actum suum, quam sensus. Est etiam cognitio intellectuæ magis dilecta: nullus enim est qui non uellet magis carere visu corporali, quam visu intellectuali, eo modo quo bestiæ, vel stulti carent, sicut Augustinus dicit in libro de Curiate Dei. * Sed si comparentur delectationes intelligibiles spirituales delectationibus sensibilius corporibus, sic secundum se, & simpliciter loquendo delectationes spirituales sunt maiores: & hoc apparet secundum tria, quæ requiruntur ad delectationem, scilicet bonum coniunctum, & id cui coniungitur, & ipsa coniunctio. Nam ipsum bonum spirituale, & est maius, quam corporale bonum, & est magis delectum: cuius signum est, quod homines etiam a maximis corporalibus uoluptatibus abstinent, ut non perdant honorem, qui est bonum intelligibile: similiter etiæ ipsa pars intellectuæ est multò nobilior, & magis cognoscitua, quam pars sensitiva. Coniunctio etiam utriusque est magis intima, & magis perfecta, & magis firma. Intimior quidem est, quia sensus sicut circa exteriora accidentia rei: intellectus vero penetrat usque ad rei essentiam. Obiectum enim intellectus est quod quid est: perfectior autem est, quia coniunctioni sensitibilis ad sensum adiungitur motus, qui est actus imperfectus: unde, & delectationes sensibiles non sunt tote simul, sed in eis aliquid pertransit, & aliquid expectatur consummandum, vt patet in delectatione ciborum & venerorum: sed intelligibilia sunt absque motu, vnde delectationes tales sunt tote simul. Est etiam firmior, quia delectabilia corporalia sunt corruptibilia, & cito deficiunt: bona vero spiritualia sunt

<sup>c. 7. & 8. to.
mo. 5.</sup>
ar. 1.

D. 11. 12.

<sup>li. 14. de tri.
cap. 14. p. 2.
mediu. 10. 5.</sup>

I

T2 Præt. Magnitudo causæ ex effectu cognoscitur: sed delectationes corporales habent fortiores effectus. transmutant enim cor-

*Super quæst. trigesimæ
præmice Articulū
quintū.*

IN articulo quinto nota illa terba, Vnde & delectatio: nes sensibiles non sunt tota simul. Ex hoc enim patet, quod cum de ratione delectationis dicitur, quod tota simul, intel-

ligibilius.

**Inf. 9. 38. 2.
4. cor. 4. 4.
diu. 49. q. 1.
art. 5. q. 1.
1. Eth. 1. 13.
c. 1. Et 12.
Mer. 1. 6.**

**C. 1. Et 1. 10.
mo. 5.**

**Et 1. 10.
mo. 5.**